

15. Основы налогового права: Учеб.-метод. пособие / Под ред. С.Г. Пепеляева. – М.: Инвест-Фонд, 1995.
16. Основы налогового права: Учеб.-метод. пособие / Под ред. С.Г. Пепеляева. – М.: Инвест-Фонд, 2000.
17. Про внесення змін і доповнень до Закону України «Про податок з доходів фізичних осіб»: Закон України від 01.07. 2004 р. // Офіційний вісник України. – 2004. – № 30. – Т. 1. – Ст. 1998.
18. Про затвердження Інструкції Про прибутковий податок з громадян: В ред. Наказу Державної податкової адміністрації України № 352 від 16.07. 2003 р. // www.zakon.rada.gov.ua
19. Про податок з доходів фізичних осіб: Закон України № 889 від 22.05.03 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 37. – Ст. 308.
20. Про прибутковий податок з громадян: Декрет Кабінету Міністрів України від 26.12. 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – N 10. – Ст. 77.
21. Про систему оподаткування: Закон України в ред. Закону від 18.02.1997 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – N 16. – Ст. 119.
22. Финансовое право: Учебник / Под ред. Н.И. Химичевой. – М.: БЕК, 1995.
23. Чуркин А.В. Объект налогообложения: правовые характеристики: Учеб. пособие. – М.: Юристъ, 2003.
24. Янжул И.И. Основные начала финансовой науки. – СПб.: Тип-фия М. Стасюлевича, 1904.

УДК 347.73:657.6(477)

Д. В. Кравцов

ДЕРЖАВНА КОНТРОЛЬНО-РЕВІЗІЙНА СЛУЖБА УКРАЇНИ ЯК СПЕЦИФІЧНИЙ ОРГАН ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ

Історія служби фінансового контролю нерозривно пов'язана з історією становлення державності як складової її фінансової безпеки. Входячи до складу Російської імперії, Україна не мала власних органів фінансового контролю. Контрольні функції, як і на всій території Росії, виконувало згідно з «Положення про місцеві контрольні установи в імперії» від 3 січня 1866 року Управління державного контролю, яке працювало при Міністерстві фінансів. У такому вигляді цей орган фінансового контролю проіснував до 1919 року.

Керівництво молодій Українській державі усвідомлювало надзвичайно важливу роль контрольних функцій Міністерства фінансів, Державної скарбниці й банків. Тому за часів Директорії був створений спеціальний апарат Державного контролера з надзвичайними повноваженнями. З цього часу до 1937 року органи фінансового контролю неодноразово реорганізовувались, але функції фінансового контролю залишились незмінними.

З 1937 року до 1956 року фінансовий контроль в Україні здійснювало Контрольно-ревізійне управління Наркомату фінансів. У 1956 році Контрольно-ревізійне управління було створене у складі Міністерства фінансів України.

Після здобуття Україною незалежності виникла необхідність у підвищенні ролі державного фінансового контролю і в 1993 році було прийнято Закон України «Про державну контрольно-ревізійну службу в Україні». Указом Президента України від 27 серпня 2000 року № 1031 «Про заходи щодо підвищення

ефективності контрольно-ревізійної роботи» Головному контрольно-ревізійному управлінню України надано статус центрального органу виконавчої влади [1].

Державна контрольно-ревізійна служба України (ДКРС) здійснює незалежний зовнішній фінансовий контроль від імені виконавчої гілки влади. Вона входить до складу Міністерства фінансів України.

До складу ДКРС входять: Головне контрольно-ревізійне управління України, контрольно-ревізійні управління в АРК, 24 областях, містах Києві й Севастополі та 546 контрольно-ревізійних відділів у районах і містах.

Головне контрольно-ревізійне управління України є центральним органом виконавчої влади, який забезпечує в установленому порядку реалізацію державної політики у сфері державного фінансового контролю за використанням відповідно до законодавства підприємствами, установами й організаціями коштів бюджетів усіх рівнів та позабюджетних фондів, збереженням державного і комунального майна, веденням бухгалтерського обліку і фінансової звітності. Головне контрольно-ревізійне управління України, контрольно-ревізійні управління в регіонах є юридичними особами, мають самостійні кошториси, рахунки в банках, печатки із зображенням Державного герба України.

Нормативно-правовими актами, які забезпечують діяльність органів ДКРС в Україні, є: Закон України «Про державну контрольно-ревізійну службу в Україні», Укази Президента України «Про заходи щодо підвищення ефективності контрольно-ревізійної роботи», «Про Головне контрольно-ревізійне управління України», інструкції ГоловКРУ та інші.

Головним завданням ДКРС є здійснення державного фінансового контролю за використанням і збереженням державних фінансових ресурсів, необоротних та інших активів, правильністю визначення потреби в бюджетних коштах та взяття зобов'язань, ефективним використанням коштів і майна, станом і достовірністю бухгалтерського обліку і фінансової звітності в міністерствах та інших органах виконавчої влади, у державних фондах, у бюджетних установах і у суб'єктів господарювання державного сектора економіки, а також на підприємствах і в організаціях, які отримують кошти з бюджетів усіх рівнів та державних фондів або використовують державне чи комунальне майно, виконанням місцевих бюджетів, розроблення пропозицій щодо усунення виявлених недоліків і порушень та запобігання їм у подальшому.

Державний фінансовий контроль реалізується державною контрольно-ревізійною службою через проведення державного фінансового аудиту та інспектування.

Державний фінансовий аудит є різновидом державного фінансового контролю і полягає у перевірці та аналізі фактичного стану справ щодо законного та ефективного використання державних чи комунальних коштів і майна, інших активів держави, правильності ведення бухгалтерського обліку і достовірності фінансової звітності, функціонування системи внутрішнього контролю.

Інспектування здійснюється у формі ревізії та полягає у документальній і фактичній перевірці певного комплексу або окремих питань фінансово-госпо-

дарської діяльності підконтрольної установи, яка повинна забезпечувати виявлення наявних фактів порушення законодавства, встановлення винних у їх допущенні посадових і матеріально відповідальних осіб.

Органи ДКРС здійснюють контроль за: цілювим та ефективним використанням коштів державного і місцевих бюджетів; цілювим використанням і своєчасним поверненням кредитів, одержаних під гарантію Кабінету Міністрів України; порядком ведення бухгалтерського обліку та достовірністю звітності про виконання Державного бюджету України та місцевих бюджетів, кошторисів.

Головне контрольно-ревізійне управління України та органи ДКРС на місцях, виконуючи свої функції, самостійно планують і здійснюють ревізії. За дорученням Кабінету Міністрів України службою проводяться тематичні перевірки щодо дотримання фінансової та бюджетної дисципліни, стану збереження та використання державного майна і матеріальних цінностей в окремих галузях економіки та регіонах. Крім того, відповідно до чинного законодавства, органи ДКРС проводять ревізії за зверненням правоохоронних органів і місцевих органів виконавчої влади.

Головному контрольно-ревізійному управлінню України, контрольно-ревізійним управлінням в АРК, областях, містах Києві й Севастополі, контрольно-ревізійним підрозділам (відділам, групам) у районах і містах надається право:

- перевіряти в підконтрольних установах грошові та бухгалтерські документи, звіти, кошториси й інші документи, що підтверджують надходження і витрачання коштів та матеріальних цінностей, проводити перевірки фактичної наявності цінностей;

- безперешкодного доступу при проведенні ревізій на склади, у сховища, виробничі та інші приміщення, що належать підконтрольним установам, для їх обстеження і з'ясування питань, пов'язаних з ревізією;

- за рішенням суду призупиняти видаткові операції за рахунками і банках та інших фінансових установах у разі, коли керівництво об'єкта, на якому необхідно провести ревізію, перешкоджає працівнику державної контрольно-ревізійної служби виконувати свої обов'язки;

- залучати на договірних засадах кваліфікованих фахівців відповідних міністерств, державних комітетів, інших органів державної виконавчої влади, державних фондів, підприємств, установ і організацій для проведення контрольних обмірів будівельних, монтажних, ремонтних та інших робіт, контрольних запусків сировини і матеріалів у виробництво, контрольних аналізів сировини, матеріалів і готової продукції, інших перевірок з оплатою за рахунок спеціально передбачених на цю мету коштів;

- вимагати від керівників підконтрольних установ, що ревізуються, проведення інвентаризацій основних фондів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів і розрахунків, у разі відмови у проведенні таких інвентаризацій – звернутися до суду щодо спонукання до проведення таких інвентаризацій, а до ухвалення відповідного рішення судом – у присутності понятих та представників зазначених підприємств, установ і організацій, щодо яких проводиться

ревізія, опечатувати каси, касові приміщення, склади та архіви на термін не більше 24 годин з моменту такого опечатування, зазначеного в протоколі;

– при проведенні ревізій вилучати у підприємств, установ і організацій копії фінансово-господарських та бухгалтерських документів, які свідчать про зловживання, а на підставі рішення суду – вилучати до закінчення ревізії оригінали первинних фінансово-господарських та бухгалтерських документів із складенням опису, який скріплюється підписами представника органу державної контрольно-ревізійної служби та керівника відповідного підприємства, відповідної установи, організації, та залишенням копій таких документів таким підприємствам, установам, організаціям;

– одержувати від Національного банку України та його установ, банків та інших кредитних установ необхідні відомості, копії документів, довідки про банківські операції та залишки коштів на рахунках об'єктів, що ревізуються, а від інших підприємств і організацій, у тому числі недержавних форм власності, – довідки і копії документів про операції та розрахунки з підприємствами, установами, організаціями, що ревізуються. Одержання від банків інформації, що становить банківську таємницю, здійснюється у порядку та обсязі, встановлених Законом України «Про банки і банківську діяльність»;

– одержувати від службових і матеріально відповідальних осіб об'єктів, що ревізуються, письмові пояснення з питань, які виникають під час ревізій;

– ставити керівникам та іншим службовим особам підконтрольних установ, що ревізуються, вимоги щодо усунення виявлених порушень законодавства з питань збереження і використання державної власності та фінансів, вилучати в судовому порядку до бюджету виявлені ревізіями приховані й занижені валютні та інші платежі, ставити перед відповідними органами питання про припинення бюджетного фінансування і кредитування, якщо отримані підприємствами, установами та організаціями кошти і позички використовуються з порушенням чинного законодавства;

– у судовому порядку стягувати в доход держави кошти, одержані підконтрольними установами, за незаконними угодами, без встановлених законом підстав та з порушенням чинного законодавства;

– накладати у випадках, передбачених законодавчими актами, на керівників та інших службових осіб підконтрольних установ адміністративні стягнення;

– звертатися до суду в інтересах держави, якщо підконтрольною установою не забезпечено виконання вимог щодо усунення виявлених ревізією порушень законодавства з питань збереження і використання активів;

– входити з поданням до Міністерства юстиції України про припинення державного фінансування статутної діяльності політичної партії, якщо під час проведення ревізії фінансової діяльності такої політичної партії буде виявлено факти, які свідчать про те, що кошти, виділені з Державного бюджету України на фінансування її статутної діяльності, були використані на фінансування участі цієї політичної партії у виборах до органів державної влади чи місцевого самоврядування або на цілі, не пов'язані із здійсненням статутної діяльності;

проводити у суб'єктів господарювання, які мали правові відносини з підконтрольною установою, зустрічні звірки з метою документального підтвердження виду, обсягу і якості операцій та розрахунків, що здійснювалися між ними, для з'ясування їх реальності та повноти відображення в обліку підконтрольної установи [2].

Постійний моніторинг причин порушень фінансової дисципліни та зловживань при використанні бюджетних коштів, опрацювання пропозицій щодо їх уникнення та своєчасне інформування про це відповідних органів центральної виконавчої влади мають стати нормою у повсякденній практиці ДКРС усіх рівнів. У свою чергу такий підхід сприятиме чіткому плануванню контрольно-ревізійної роботи та удосконаленню взаємодії з іншими контролюючими органами. Метою ДКРС має стати не тільки проведення ревізійних дій та виявлення фінансових порушень, а й використання всього професійного потенціалу для своєчасного запобігання, виявлення причин, які до них призводять. Державний фінансовий аудит має бути професійним, незалежним, політично нейтральним і прозорим для суспільства.

Література

1. Про заходи щодо підвищення ефективності контрольно-ревізійної роботи: Указ Президента України від 27 серпня 2000 року № 1031 // Сайт Верховної Ради України: <http://www.rada.gov.ua>.
2. Про державну контрольно-ревізійну службу в Україні: Закон України від 26 січня 1993 року із змінами згідно із Законом України від 15 грудня 2005 року // Сайт Верховної Ради України: <http://www.rada.gov.ua>.

УДК 347.73:336.22

Ю. В. Боднарук

МАТЕРІАЛЬНІ І ПРОЦЕСУАЛЬНІ НОРМИ В ПОДАТКОВОМУ ПРАВІ

Питання про наявність процесуальних (процедурних) норм у «непроцесуальних» галузях права вже не є дискусійним ні в загальній теорії права, ні в самих галузевих правових науках [1]. Так, серед перших поглибленому вивченню були піддані процесуальні аспекти конституційного (державного) і адміністративного права. Останнім часом наголошується на значній ролі процесуальних норм у фінансовому, земельному, митному, трудовому й інших галузях права [2]. Класифікація фінансово-правових норм на матеріальні і процесуальні проводиться в більшості підручників з фінансового права. У рамках одної галузевої науки вивченню процесуальних норм приділялась недостатня увага, майже виключно вона була присвячена нормам бюджетного права [3], очевидно, завдяки визнаному відокремленню інституту бюджетного процесу. Стосовно податково-процесуальних норм автори, як правило, обмежували-